

Л. С. Захарчук,

магістрантка Житомирського державного університету
імені Івана Франка

(науковий керівник: к. п. н., доцент Л. С. Шевцова)

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКОЛОГІЇ

Пізнавальна діяльність, на думку вчених-педагогів, мимоволі не виростає із потреб і не набувається, а спеціально формується та розвивається. Перед освітніми установами стоїть завдання формування пізнавального інтересу, починаючи з початкової школи, оскільки саме в ній виявляються задатки та здібності дитини, формуються її моральні переконання та потреби у певних предметах та видах діяльності [2].

Введення нових освітніх стандартів у школу неминуче підвищує соціальну значущість процесу формування пізнавальної діяльності, оскільки державні стандарти загальної освіти з необхідністю передбачають розробку моделей навчання, що гарантують їх досягнення. Проте практиковане формування пізнавальної діяльності, недостатнє впровадження у навчальний процес сучасних технологій і методичних засобів неспроможні повністю ефективно забезпечити розвиток пізнавальної діяльності учнів як особистісну інтегральну освіту.

Наукова розвідка є досить актуальною в сучасній науці, оскільки вона висвітлює наукове обґрунтування оптимальних шляхів розвитку пізнавальної діяльності школярів у навчально-виховному процесі школи.

У навчальній діяльності пізнавальний інтерес розглядається з різних боків: як засіб, сильний мотив окремих навчальних дій школяра та вчення в цілому; як результат навчання; як риса особистості, що сприяє її розвитку. Як і будь-яка інша властивість особистості, пізнавальний інтерес розвивається у діяльності, у зв'язку з іншими потребами і мотивами.

Показниками розвитку пізнавального інтересу у навчальній діяльності слід визначити пізнавальну самостійність, пізнавальну активність і навченість на уроках, хоча ними, звичайно ж, не вичерпується досліджуване нами явище.

Пізнавальний інтерес постає як сильний засіб навчання. Але характеризуючи інтерес таким чином, слід зазначити, що цікаве викладання – це не розважальне викладання, насичене ефективними дослідженнями, демонстраціями барвистих посібників, цікавими завданнями та оповіданнями тощо, це навіть не полегшене навчання, в якому все розказано, роз'яснено і учневі залишається лише запам'ятати.

Інтерес як навчання діє лише тоді, коли на першому плані є внутрішні стимули, здатні утримати спалахи інтересу, що виникають при зовнішніх впливах. Новизна, незвичайність, несподіванка, здивування, невідповідність раніше вивченому – всі ці особливості здатні як викликати миттєвий інтерес, так і пробудити емоції, породити бажання вивчити матеріал глибше, тобто сприяти стійкості інтересу.

Лексикологія вивчає семантичні типи слів, наприклад, такі семантичні особливості лексичних одиниць, як однозначність і багатозначність, досліджує структуру багатозначних слів, виявляє типи значень, шляхи зміни та розвитку цих значень [1].

Також структуру словникового складу розглядаємо у двох аспектах. По-перше, описуються системні відносини між словами, тобто як, яким чином слова пов'язані між собою, що є основою спільності груп слів, що утворюють систему. По-друге, лексика класифікується з різних підстав: у сфері вживання (загальноживана та обмежена у вживанні – діалектна, професійна, жаргонна); за стильовою приналежністю (міжстильова та стилістично забарвлена – офіційно-ділова, наукова, публіцистична, розмовна, просторічна); за походженням (споконвічна лексика та запозичена); з погляду активного та пасивного складу (пасивний склад – застарілі слова та неологізми) [3].

Проведене дослідження дозволило вивчити проблему розвитку пізнавального інтересу з різних боків. Педагогічна теорія та практика має значну кількість напрацювань із цієї проблеми, які розкривають численні підходи до її вирішення. Враховуючи досвід попередніх дослідників та адаптуючи його до сучасних умов навчання, теоретично обґрунтували та експериментально перевірили свій підхід до вирішення проблеми розвитку пізнавального інтересу учнів у навчально-виховному процесі школи.

Одним з важливих напрямків у вирішенні проблеми розвитку пізнавального інтересу в навчальній діяльності вважаємо створення на початковому ступені навчання педагогічних умов для ефективного розвитку його показників: пізнавальна самостійність, пізнавальна активність та навченість. Було доведено, що розвиток повинен мати багаторівневий характер та здійснюватися у контексті особистісно-орієнтованого навчання з поступовим збільшенням частки опосередкованого педагогічного впливу.

Допущене припущення, що успішність вирішення досліджуваної проблеми зумовлена основою функціональної грамотності. Ретельне відпрацювання конкретних знань, умінь та навичок на початковому етапі розвитку пізнавального інтересу дає школярам можливість опанувати основи для самостійного задоволення пізнавальних потреб, здійснення діяльності на творчо-продуктивному рівні, що сприяє розвитку високого рівня пізнавального інтересу.

Властивість слів змінювати свій зміст і виразність у процесі функціонування внаслідок поступового накопичення незначних зрушень, зміщень у використанні, змін у поєднанні з іншими словами, у вживанні є предметом дослідження історичної лексикології та етимології.

Таким чином, вивченням змістовної сторони слова займаються різні розділи лінгвістичної науки: власне семантичне значення слова досліджується семасіологією, невластиві семантичні характеристики, властивості, особливості, що стосуються значення слова, розглядаються в стилістиці, граматиці (морфології та синтаксисі), словотворі та морфеміці,

ономастиці та топоніміці, фразеології, термінології, історичній лексикології та етимології, порівняльній лексикології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Божович Л. І. Проблеми формування особистості: Вибрані праці / за ред. Д. І. Фельдштейн. Харків : Педагогіка-Прес, 2001. 352 с.
2. Киричук О. І. Формування інтересу до навчання у школярів. Київ : Сучасна школа, 2018. С. 371–374.
3. Меньшикова Е. А. Психолого-педагогічна сутність пізнавального інтересу. *Вісник ЛНПУ*. Львів, 2018. № 3. С. 16–20.